

Džamils pret Franciju (*Jamil v. France*)

1995. gada 8. jūnijs

Eiropas Cilvēktiesību konvencijas

7. pants

Sodīšanas bez tiesas nepieļaujamība

1. Nevienu nedrīkst atzīt par vainīgu noziegumā tādas darbības vai bezdarbības dēļ, kas saskaņā ar izdarīšanas brīdī spēkā esošajiem valsts iekšējiem tiesību aktiem vai starptautiskajām tiesībām nebija noziegums. Tāpat nedrīkst piespriest smagāku sodu nekā tas, kas bija jāpiemēro nozieguma izdarīšanas brīdī.
2. Šis pants neaizliedz nodot tiesai un sodīt jebkuru personu par jebkuru darbību vai bezdarbību, kas izdarīšanas brīdī tika uzskatīta par noziegumu saskaņā ar vispārējiem civilizēto nāciju atzītajiem tiesību principiem.

Lietas būtība: aizliegums piemērot ar atpakaļejošu spēku likumu, kurš paredz lielāku atbildību.

Prasītājs ir Brazīlijas pilsonis Abdallahs Džamils, kurš senāk bija dzīvojis Marseļā un strādājis par fotogrāfu. 1986.gada 4.jūnijā viņu muitas darbinieki aizturēja Šarla de Golla lidostā Parīzē, kad viņš kopā ar kādu otru personu taisījās paņemt saini, kurā atradās 2614 gramu kokaīna. Džamilam tika uzrādīta apsūdzība par aizliegtu preču kontrabandu un šīs kontrabandas iepriekšēju plānošanu. Apsūdzības rakstā, cita starpā, tika minēts, ka viņš nav Francijas pilsonis. Kopš 1986.gada 9.jūnija viņš atradās pirmstiesas apcietinājumā.

1987.gada 22.jūnijā Kriminālā tiesa piesprieda prasītājam 8 gadus cietumsoda, pēc kura izciešanas viņš tiks izraidīts no Francijas bez tiesībām tajā jebkad atgriezties. Tiesas spriedums arī paredzēja iepriekšminēto narkotisko vielu konfiskāciju un prasītājam uzlika par pienākumu samaksāt soda naudu muitas iestādēm, kuras piedalījās procesā gan kā otrais valsts apsūdzētājs, gan kā puse civillietā. Šīs soda naudas nesamaksāšanas gadījumā Džamils tiktu turēts apcietinājumā. Muitas iestādēm samaksājamā soda nauda bija 2 091 200 Francijas franku (FRF), un tiesa to noteica, rēķinot 800 FRF par gramu kokaīna. Tiesa arī noteica, ka abi apsūdzētie turami apcietinājumā līdz pilnīgai soda naudas nomaksai, bet ne ilgāk par likumā paredzēto apcietinājuma termiņu soda naudas nesamaksāšanas gadījumā. Saskaņā ar Francijas Kriminālprocesa kodeksu šāda apcietinājuma maksimālais termiņš bija 4 mēneši.

Prasītājs, valsts apsūdzētājs un muita iesniedza apelāciju Parīzes Apelācijas tiesā, kura taisīja spriedumu 1988.gada 5.maijā. Tā pievienojās pirmās instances tiesas spriedumam, taču pēc muitas iestāžu lūguma noteica, ka soda naudas nenomaksas gadījumā apcietinājuma termiņš tiks piemērots, pamatojoties uz 1987.gada 31.decembrī pieņemtā un 1988.gada 5.janvārī publicētā likuma noteikumiem, kurš maksimālo apcietinājuma termiņu par soda naudas nenomaksu palielināja līdz diviem gadiem, ja summa pārsniedz 500 000 FRF.

Džamils iesniedza kasācijas sūdzību, norādīdams uz šādiem likuma pārkāpumiem: ECK 7.panta pārkāpumu un principa pārkāpumu, ka noziegumam un sodam par tā izdarīšanu ir jābūt noteiktam likumā, jo par soda naudas nesamaksāšanu šajā gadījumā tika piemērots apcietinājums, kuram ir soda raksturs. 1987.gada 31.decembra likums, kurš paredzēja bargākus noteikumus, varēja tikt piemērots tikai pārkāpumiem, kas izdarīti pēc tā stāšanās spēkā. Kasācijas tiesa 1989.gada 18.jūlijā noraidīja kasācijas sūdzību. Spriedumā bija teikts, ka Apelācijas tiesa likumu piemērojusi pareizi, apcietinājums soda naudas nesamaksāšanas gadījumā ir piespiedu līdzeklis un nevis sods, un ka procesuālās normas, tajā skaitā tās, kuras vērstas uz soda izpildi, jāpiemēro arī gadījumos, kuri tika izskatīti laikā, kad spēkā bija jaunās tiesību normas. Džamils tika atbrīvots 1992.gada 22.aprīlī - pēc tam, kad bija izcietis sodu, kuru paredzēja krimināllikums. Apcietinājums kā piespiedu līdzeklis soda naudas nesamaksāšanas gadījumā viņam netika piemērots, jo pēc muitas iestāžu lūguma prokurors to 1992.gada 20.martā atcēla, tā kā prasītājs tām bija samaksājis 6000 FRF.

1989.gada 13.novembrī Džamils griezās Eiropas Cilvēktiesību komisijā (turpmāk - Komisija). Viņš sūdzējās, ka ar Parīzes Apelācijas tiesas spriedumu, kurš paredzēja apcietinājuma temiņa pagarināšanu, ticis pārkāpts ECK 7.pants. 1992.gada 30.novembrī Komisija atzina šo iesniegumu par pieņemamu izskatīšanai. Tā 1994.gada 10.marta ziņojumā puda viedokli, ka ir noticis ECK 7.panta pārkāpums.

Francijas valdība nosūtīja Tiesai iesniegumu, kurā lūdza atzīt, ka "nav noticis ECK 7.panta pārkāpums Džamila lietā". Savukārt prasītājs Tiesai lūdza atzīt, ka "apcietinājums soda naudas nesamaksāšanas gadījumā ir sods, uz kuru attiecas ECK 7.pants".

Svarīgākais bija jautājums par to, vai apcietinājums soda naudas nesamaksāšanas gadījumā ir sods ECK 7(1).panta nozīmē? Prasītājs apgalvoja, ka Civilprocesa kodekss aizliedz to piemērot civillietās. Apcietinājums soda naudas nesamaksāšanas gadījumā, kā arī pati soda nauda esot uzskatāmi par sodiem, tā kā soda nauda nevar aizvietot nenomaksātās muitas nodevas. Prasītājs arī sūdzējās, ka apcietinājums šajā gadījumā praktiski ir neizbēgams, tā kā naudas sodi par narkotisko vielu kontrabandu ir tik lieli, ka apsūdzētajiem parasti nav tik daudz līdzekļu, lai tos varētu nomaksāt.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzīmēja, ka laikā, kad tika izdarīts noziegums, par kuru tika tiesāts Džamils, maksimālais viņam piemērojamais apcietinājuma termiņš soda naudas nesamaksāšanas gadījumā bija 4 mēneši, tomēr Parīzes Apelācijas tiesa piemēroja jauno likumu, kurš maksimālo apcietinājuma termiņu pagarināja uz diviem gadiem.

Netika apstrīdēts fakts, ka šajā gadījumā likums tika piemērots ar atpakaļejošu spēku. No tā izriet, ka ir noticis ECK 7(1).panta pārkāpums.

ECK 50.panta piemērošana par taisnīgu kompensāciju.

Saskaņā ar ECK 50.pantu Džamils pieprasīja kompensāciju par morālo kaitējumu 100 000 FRF apmērā par spriedumā noteikto un izciesto apcietinājumu ar izredzēm, ka tas tiks pagarināts par diviem gadiem.

Tiesa pievienojās Francijas valdības pārstāvja un Komisijas pārstāvja uzskatiem, ka jau tas vien, ka tika atzīts ECK 7.panta pārkāpums, ir taisnīga kompensācija par jebkuru pārciestu morālo kaitējumu, jo turklāt saistībā ar šī panta pārkāpumu prasītājs vispār nebija pabijis apcietinājumā.

Kas attiecas uz finansiālajiem zaudējumiem, prasītājs prasīja 50 000 FRF, lai segtu Kasācijas tiesas izdevumus. Bez tam viņš apgalvoja, ka mierizlīgums ar muitu tika noslēgts tikai tādēļ, ka viņš iesniedza sūdzību Komisijā.

Francijas valdība un Komisijas pārstāvis atstāja šo jautājumu Tiesas ziņā. Pamatojoties uz tās rīcībā esošo informāciju un tiesu precedentiem, Tiesa nosprieda apmierināt prasītāja prasību šai daļā pilnā apmērā.

Izskatot šo lietu, Tiesa balstījās uz sekojošiem tiesas precedentiem: *Endžels un citi pret Nīderlandi (Engel and Others v. Netherlands)*, 08.06.1976.; *Ozturks pret Vāciju (Öztürk v. Germany)*, 21.02.1984.; *Velčs pret Apvienoto karalisti (Welch v. the United Kingdom)*, 09.02.1995.